

LITURGIJSKA SLUŽBA RODITELJA U KRŠTENJU DJECE

DR VLADIMIR ZAGORAC

Činjenica je da novi Red krštenja djece daje značajno mjesto roditeljima malih novokrštenika i pridaje im veliku važnost. To mu je, za razliku od prethodnog obreda koji ih je potpuno ignorirao, jedna od pozitivnih značajki i svakako predstavlja jedno pastoralno obogaćenje. (1). Njihovu liturgijsku službu sam Red krštenja sažima ovako:

»Oni svoju pravu službu vrše:

- a) kad jasno traže da se dijete krsti;
- b) kad ga nakon krstitelja zamenuju na čelu;
- c) kad se odriču sotone i ispovijedaju vjeru;
- d) kad dijete nose (u prvom redu majka) krsnom studencu;
- e) kad drže zapaljenu svijeću;
- f) kad primaju poseban blagoslov za majke i očeve« (2).

Ova liturgijska služba, vlastita roditeljima djeteta, izraz je njihove funkcije u spasenjskom organizmu Crkve: njihove opće ucijepljenosti u tijelo Crkve po otajstvima kršćanske inicijacije sa svom posredničkom moći posvećenja i svom zauzetošću ulivene ljubavi što iz te ucijepljenosti slijedi; ali i izraz njihove posebne zadaće unutar crkve, za koju su određeni i posvećeni sakramentom ženidbe.

Uz ovaj opis liturgijske službe roditelja u slavljenju krštenja Red krštenja djece kao i Red pristupa odraslih u kršćanstvo sadrži odredbe i smjernice o uvjetima što ih za krštenje djece imaju ostvariti roditelji, o pripravi koja bi među ostalim u slučaju nedostatka trebala stvoriti te uvjete, o dužnostima što ih roditelji krštenjem djece preuzimaju te o onome što se, bar koji put, i iznad striktnih obveza od roditelja želi ili očekuje (3). Ova su načela, smjernice, odredbe i želje po svojoj naravi dvo-

1 Usp. L. LIGIER, *Le nouveau rituel du baptême des enfants*, u *La MAISON-DIEU* 98 (1969) 7–31.

2 RIMSKI OBREDNIK: RED KRŠTENJA, Zagreb 1970, 16.

3 *ibid.* 15–17; RIMSKI OBREDNIK: RED PRISTUPA ODRASLIH U KRŠĆANSTVO, Zagreb 1974, 23 (br. 70), 101 (br. 234), 120 (br. 284), 133 (br. 306,308), 134 (br. 311), 135 (br. 314, 316, 317), 137 (br. 320), 138 (br. 322, 323), 163 (br. 347, 348) 165 (br. 351), 173 (br. 368); RIMSKI PONTIFIKAL: RED POTVRDE, Zagreb, 1972, 13 (br. 3), 21 (br. 21, 22), 27 (br. 32).

jake. Jedne su doktrinarne, izraz naime tradicionalne nauke Crkve o značaju, zakonitosti i prikladnosti krštenja djece kao i zadaće svega Božjeg naroda u slavljenju i ostvarenju toga krštenja; druge su pastoralne, izraz naime isto tako od početka prisutne brige Crkve za odgoj i duhovni rast svojih novokrštenika, bili oni odrasli ili djeca. Brige posebno prilagođene uvjetima i potrebama našega vremena.

1) a) Prihvatile se ili ne prihvatile izreke Djela Apostolskih (16,33) i Prve Korinćanima (1,16) kao svjedočanstvo o krštenju djece u Crkvi apostolskog vremena, to je krštenje svakako »u mirnom posjedu« Crkve II i III stoljeća (4) bez potrebe posebne obrane, pa i onda kad mu je Tertulijan nijekao prikladnost (5).

b) Očito je tek u Augustinovo vrijeme pretegnuo među novokrštenicima broj djece nad odraslima, jer je tada naišao momenat da se ta praksa protumači i opravda. Augustin raspravlja o »fides aliena« u krštenju djece i naglašava vjeru roditelja i kumova. No konačno sve svodi na vjeru Crkve što je u njoj stvara Duh Sveti (6). Time izbjegava eventualnu sumnju u valjanost krštenja zbog nedostatka vjere kod roditelja, kumova i djelitelja (7). Istu teologiju razvija kasnije Toma Akvinski i s njim sva skolastička teologija: djeca su još na neki način u utrobi majke Crkve i spašavaju se njezinim činom (8). Dijete ispovijeda vjeru i izražuje nakanu ispoviješću i nakanom roditelja i kumova. Ali temelj vrijednosti »fidei alienae« za spasenje djece jest djelo Duha Svetoga koji ujedinjuje Crkvu i unutar nje dobra jednih komunicira drugima (9). Augustinova i Tomina nauka odredila je cjelokupnu tradiciju: temelj krštenja djece je vjera Crkve i u nju se djeca krste.

c) Poblize određenje tom pitanju daje i teološka rasprava o krštenju djece čiji su roditelji nevjernici. Opći stav da je krštenje djece roditelja nevjernika u svakom slučaju valjano, a u nekim slučajevima i dopušteno, čak, prema nekima, i naređeno, pa i protiv volje roditelja, pokazuje jasnoću stava da je temelj slavljenja krštenja kao eminentnog »sakramenta vjere« ne samo vjera roditelja nego na prvom mjestu vjera svekolike Crkve (10). Taj smisao naglašuju i odredbe novog Reda krštenja djece o ulozi zajednice vjernika u krštenju (Opće napomene, br. 7; Prethodne napomene, br. 4).

Roditelji su dakle u krštenju djece Crkva. U njihovu traženju krštenja nastupa Crkva: »mater Ecclesia quae tota omnes, tota singulos parit« (11). Oni ispovijedaju ne prije svega svoju vjeru nego vjeru Crkve. Ta naime vjera Crkve uvijek je prije vjere pojedinaca. Pojedinaac i postaje potpuno vjernikom ne samim svojim unutarnjim opredjeljenjem nego tek time što se pridružuje Crkvi, zajednici vjere: time njegova osobna

4 Usp. M. RIGHETTI, *Storia liturgica*, Milano 1959², IV, 136—138.

5 Usp. A. PISTOLA, *I Fondamenti dottrinali del battesimo dei bambini*, u *EPHEMERIDES LITURGICAE* 84 (1970) 57.

6 *Ibid.* 58.

7 *Ibid.*

8 *SUMMA THEOLOGICA*, III, Quest. 68, 9.

9 *Ibid.*

10 H. NOLDIN, *Suma theologiae moralis*, III, Oeniponte 1955, 55—56.

11 AUGUSTINUS, *Epistola* 98,5 — PL 33, 362.

vjera dobiva konkretan, povijesnospasenjski određen izraz (12). To jasno očituje i riječ krstitelja u samom obredu: »To je vjera naša. To je vjera Crkve...«.

U tom smislu valja s dogmatskog gledišta prosuditi i težinu zahtjeva što ih Red krštenja djece glede vjere stavlja na roditelje. Dogmatičar J. Ratzinger sažima to ovako: »S obzirom na dogmatsko shvaćanje krštenja i na tradiciju Crkve valja reći da bi djecu roditelja koji to traže trebalo krstiti, pa i onda kad roditelji ne prakticiraju svoje vjere i kad se iz života roditelja logičkim zaključivanjem ne može dobiti nikakva garancija kršćanskog odgoja djece« (13).

To iz gornjih postavki — s dogmatskog gledišta — jasno izlazi.

d) To ipak ni malo ne umanjuje značaja što ga roditelji imaju u krštenju djece. Red krštenja jasno kaže da oni u slavljenju imaju »sebi vlastitu službu«: »in celebratione Baptismi partes revera proprias exercent« (Prethodne napomene, br. 5, 3). To u liturgijskom jeziku znači da je njihova služba utemeljena na nekom vidu sakramentalne stvarnosti Crkve, koji je njima vlastit. (V. »Sacrosanctum Concilium«, br. 14, 28, 29).

Imati uistinu vlastitu službu u slavljenju otajstava znači imati i vlastitu funkciju u Crkvi kojoj to slavljenje pripada. Temelj prava i dužnosti sudjelovanja u bogoslužju općenito jest krštenje (SC 14). Zato za roditelje vrijedi sve ono što Red krštenja djece govori o Božjem narodu — Crkvi:

— kršteni i potvrđeni ispunjaju se Duhom Svetim, daju svjedočanstvo pred svijetom i privode tijelo Kristovo do punine (Opće napomene, br. 2);

— otajstvima inicijacije dovedeni sami do punog uzrasta, izvršuju u svijetu poslanje cjelokupnog kršćanskog naroda u Crkvi (ibid.);

— služba je naroda Božjega, tj. Crkve, da se djeca u njezinoj vjeri krste i odgajaju (ibid., br. 7);

— zato je važno da i laici sudjeluju kako u pripravi krštenja tako i u njegovu slavljenju (ibid.);

— vjera u kojoj se djeca krste pripada čitavoj Crkvi, a ne samo obitelji novokrštenika (Prethodne napomene, br. 4).

U tom smislu se pravo i dužnost roditelja na krštenje vlastite djece uklapa u pravo i dužnost naroda Božjega u cjelini. A on to pravo i dužnost ima na temelju vlastitog krštenja, odnosno vlastite inicijacije, po kojoj je konstituiran kao narod Božji, i na temelju trajno prisutne volje da vrši svoje krsno poslanje.

e) Time ipak nije do kraja razjašnjena »vlastita služba roditelja« o kojoj je gore riječ. Radi se naime o službi roditelja baš kao roditelja u cjelini naroda Božjega i to s obzirom na krštenje djece, tj. u posebnom činu Crkve kojim ona svojoj vjeri priključuje mališane, nesposobne za vlastitu osobnu vjeru i njezin vanjski izražaj. To je funkcija roditelja što proističe iz sakramenta ženidbe. Uostalom, prije brige oko krštenja djece roditelji eminentno djeluju kao Crkva u sakramentu ženidbe: u

12 Usp. J. SEMMELROTH, *Die Kirche als Sakrament des Heiles*, u MYSTERIUM SALUTIS, Grundriss heilgeschichtlicher Dogmatik 4/1, Einsiedeln Zürich Köln 1972, 311.

13 J. AUER — J. RATZINGER, *Kleine katholische Dogmatik*, VII, Regensburg 1972, 77.

njima kao djeliteljima sakramenta prisutna je i očituje se Crkva bez koje nema sakramenata. Zato Red vjenčanja ističe, kako sakramenat ženidbe i pretpostavlja i iziskuje vjeru (Prethodne napomene, br. 7): on je poseban način življenja krštenja i konkretna mogućnost unošenja krsne vjere u temeljne oblike društvenog života (14). Tu funkciju isti Red vjenčanja izriče teološki lijepo riječima predslavlja: »ut multiplicandis adoptionum filiis sanctorum connubiorum fecunditas pudica serviret«. A pastoralno u pitanju o primanju i odgoju djece po zakonu Krista i njegove Crkve. Iz jednog i drugog proizlazi: ženidba izrasta iz krsne vjere i usmjerena je prema izgradnji Crkve rađanjem — ne samo tjelesnim nego i milosnim, krsnim — i to opet u krštenju u svoj njegovoj punini. Po ženidbi roditelji su dobili svoje mjesto i svoj osobiti dar u narodu Božjem (15). On stoji u tome da po njima Bog, Stvoritelj i Spasitelj, iz dana u dan širi i bogati svoju obitelj (16).

Kao što dakle na temelju sakramenata inicijacije sav kršćanski narod ima pravo i dužnost punog, svjesnog i djelatnog sudjelovanja u bogoslužju, tako na temelju sakramenta ženidbe oženjeni članovi naroda Božjega imaju svoj dar, svoje poslanje, svoju karizmu u Crkvi, svoja prava i svoje dužnosti, koje se očituju u njihovoj crkvenoj i posebno liturgijskoj službi krštenja djece.

2. Uz ove teološke zasade očituje se u Redu krštenja djece u vezi s roditeljima i trajna pastoralna briga Crkve za odgoj njezinih novokrštenika, za njihov rast u vjeri.

Crkva je naime uvijek bila svjesna svoje dužnosti da svoje novokrštenike, koje krštenjem uključuje u svoju veru, prikladnim odgojem dovede do punog života u vjeri: slavljenju otajstava i ljubavi. Tu svoju dužnost Crkva izvršava kroz povijest u različitim oblicima, koji su konkretno ovisili uglavnom o dobi novokrštenika i o stupnju prisutnosti Crkve i njenom utjecaju u društvenom, kulturnom i javnom životu uopće. Tu je moguće razlikovati ove oblike:

a) Prva stoljeća kršćanstva obilježava velik broj odraslih novokrštenika, svakako daleko veći od djece-novokrštenika. S druge strane ih obilježava poganski mentalitet društvenog i kulturnog i uopće javnog života ali i naglašena misionarska usmjerenost Crkve, koja je na svoje novokrštenike stavljala visoke zahtjeve moralnoga života. Sve je to rezultiralo klasičnim katekumenatom, kakav poznajemo iz spisa napr. Justina i Hipolita Rimskog, kao najvažnijom odgojnom ustanovom tadašnje Crkve. U njemu je aktivnu ulogu imala cijela zajednica Crkve

14 Usp. E. RUFFINI, *Aspetti teologici del battesimo*, u L. DELLA TORRE, R. FALSINI, M. MAGRASSI, S. MAZARELLO, E. RUFFINI, *La nascita dell'uomo nuovo*, Milano, 1970, 29—47; F. BOECKLE, *Teologia del matrimonio*, u STUDI DI TEOLOGIA PASTORALE diretti da Karl Rahner, 10, Herdere-Morcelliana, 1971, 44; J. TRÜTSCH, *Theologische Explikation des Glaubens*, u MYSTERIUM SALUTIS (kao Nota 12) 1, 862; A. NOCENT, *Il sacramento del matrimonio in Occidente*. Storia e teologia liturgica, u AA. VV., *La celebrazione del matrimonio cristiano*. Atti della V settimana di studio dell'associazione professori di liturgia, Como: 5—10 settembre 1976, 117—147.

15 Usp. J.—M. AUBERT, *Foi et sacrement dans le mariage*, u LA MAISON-DIEU 104 (1970) 129.

16 Usp. W. KASPER, *Die sakramentale Würde der Ehe*, u LEBENDIGE SEELSORGE 28 (1977) 139—140.

koja je bdjela nad duhovnim preobražajem svojih katekumena i zalagala se za njegov uspjeh.

Nije ipak ni u to doba bio zapašten odgoj djece-novokrštenika. Izreke Otaca o izrazu vjere i nakane prilikom krštenja djece, koji za djecu biva »po onima koji su ih donijeli«, pokazuju da su ti preuzeli na se i dužnost, kako bi ta vjera i nakana postala u novokrštenicima svjesna i djelatna. A to su u prvom redu bili roditelji

b) Druga je etapa obilježena daleko većim brojem djece-novokrštenika ali i kršćanskim obilježjem svega javnoga života srednjovjekovne Evrope. Tome, nakon kratkog kolebanja s obrednim katekumenatom djece, odgovara napuštanje klasičnog katekumenata i prenošenje njegove odgojne zadaće na obitelji i na kršćanski uređeno cjelokupno društvo. Zaista, Crkva je dotle izgradila kršćanske obitelji i preobrazila cijelo društvo te je mogla po njima izvršavati svoju zadaću odgoja novokrštenika. Pogotovo zato što se radilo nahom o maloj djeci, vezanoj ionako na obiteljski odgoj.

c) Kad se u novije vrijeme uz još uvijek pretežni dio djece-novokrštenika pojavljuje sve veći broj odraslih za krštenje, kako u misijskim tako i u tradicionalno kršćanskim zemljama, Crkva mora posvetiti potrebnu pažnju odgoju jednih i drugih. I to u najvećem broju zemalja današnjega svijeta bez donedavne podrške kršćanski usmjerenoga društva. A to onda znači da Crkva mora računati samo na svoje vlastite unutarnje snage, ne samo u odgoju odraslih novokrštenika nego i u kršćanskom odgoju djece. Općenito je zato u obnovljenoj inicijaciji djece i odraslih istaknuta zajednica Božjeg naroda kao nosilac odgoja. A unutar te zajednice podijeljene su različite službe u inicijaciji odraslih i djece, prema odgovornosti u zajednici i povezanosti s novokrštenicima. Tako se u obnovljenoj inicijaciji odraslih ređaju jamci, kumovi, navjestitelji, biskup, prezbiteri, đakoni. A ne zaboravlja se ni na roditelje i rodbinu, prijatelje, znance i susjede. Kod djece koja su dosegla dob katehizacije računa se na suradnju roditelja bez obizra na to, jesu li sami kršteni ili ne. Isto tako i na suradnju krštenih vršnjaka. I tu, a osobito kod krštenja male djece, Crkva računa na nezamjenljivu funkciju obitelji u prenošenju religioznih i moralnih vrijednosti na djecu.

Taj angažman Crkve u odgoju novokrštenika našao je svoj izraz u obnovljenim obredima krštenja i potvrde djece te u odgojno-obrednoj ustanovi pristupa odraslih kršćanstvu.

Tako je obnovljena inicijacija u svim svojim postavkama, kako doktrinarnim tako i pastoralnim, zapravo obnovila vjekovne oblike vjere Crkve i njene pastoralne brige oko odgoja novokrštenika. Svjesna da u svakom vremenu mora pronalaziti konkretne oblike uvođenja novih članova u zajednicu, Crkva je toj zadaći odgovorila i u naše vrijeme: iznašla je različite načine pristupa u zajednicu, koji odgovaraju i različitim konkretnim potrebama. U svima je ona na djelu, angažirujući svoje članove već prema njihovoj posebnoj karizmi kojom ih u različnosti službi i darova obdaruje jedan isti Duh. U tu službu Crkve uklapa se i služba roditelja, razvijajući roditeljsku karizmu, njima vlastitu.